

A 2006. augusztus 20-i viharról másképp, avagy mit keres egy színházi beszámoló a Léggörben?

Nem hiszem, hogy egy meteorológus csak azért nézné meg Shakespeare Vihar című drámáját, mert annak címe megegyezik egy pontosan meghatározott időjárási eseménnyel. Viharról beszélünk, ha a szélsébség 62 és 75 km/óra között van, egyszerűbben a Beaufort-féle szélérő 8. Lehet erről többet mondani? Bizony lehet, de ezúttal ne a szakmán belül keressük az összefüggéseket, kapcsolatokat és módszereket. Lehet a viharhoz közelíteni esztétikai szempontból is. Milyen a vihar? Szép? Ezzel biztos sokan nem értenek egyet. Fenséges? Hát ez már elgondolkoztató. Borzalmas? Akik a budapesti Duna parton éltek át 2006. augusztus 20-át a tűzijáték előtt, alatt vagy helyette, talán többet tudnának mondani erről.

Ha a meteorológus megnézi a Vihart, esetleg lelkileg gazdagodik, vagy arra a következtetésre jut, ha a vihar olyan lenne, ahogy a rendező a Viharban beállította, akkor felesleges lenne működtetni a Repülés-meteorológiai és Veszélyjelző Osztályt. Jobb esetben a rendezés vagy a színészek játéka után, ha marad is benne a viharábrázolás után némi hiányérzet, meteorológusunk azért katarzist érez. S ha ez így van, akkor már megérte elmenni a színházba, hiszen lehet, hogy ennek hatására másnap jobb viharjelzést fog készíteni. Most már csak az a kérdés, ha meteorológusunk azzal a címmel találkozik, hogy „*Asztalizene*”, vajon mire fog gondolni? Elmegy a színházba katarziszra vágyva, esetleg azzal a hátsó gondolattal, hogy az este folyamán bővíteni fogja a viharról alkotott elképzeléseit? Aligha. Magam is, amikor 2008. november 16-án beültem a Radnóti Színházba, hogy megtekintsem Térey János darabját, a cím alapján szinte semmit, a szerző neve alapján nagyon sokat is

vártam. Pontosabban arra voltam kíváncsi, milyen társasági darabot írt a Niebelung lakópark szerzője. Mert hát már az se volt mindennapi élmény. Maga az előadás helyszíne sem volt átlagnézőnek való, de legkevésbé annak, aki szép új ruháját szeretné megmutatni. A darabot ugyanis a Budai Sziklakórházban játszották, mondjuk úgy extrém időjárási körülmények között. Átlaghőmérséklet annyi, amennyi a Várhegy gyomrában kialakul, nem sokkal az éves középhőmérséklet felett. Helyszín hol itt, hol ott. Néha egy folyosó közepén, néha a kórházteremben, mindenki oda áll, ül vagy guggol, ahol éppen helyet talál. Na és maga a darab: Wagner Richard *Niebelung* gyűjtemény trilógiájának negyedik darabja, az Istenek alkonya, átültetve a mai időkhöz, versben.

Ennek az élménynek a birtokában ültem be a Radnóti Színházba, már hallván a szerzőről, de semmit a darabról. Szakemberek, kritikusok és műértők több oldalról is próbálják majd megvilágítani társadalomfilozófiai, metafizikai és egyéb üzeneteit. Ennek megítélése, értékelése nem egy meteorológus dolga, s a Léggör tartalmi elvárásaitól is messze esik. Aki ilyesmire vágyik, lapozza fel az Élet és Irodalmat vagy más irodalmi lapot. 2006 viharos év volt, nemcsak időjárási értelemben. Az *Asztalizene* szerzője lát párhuzamot az 1956. februári földrengést és az 2006. augusztusi vihart követő társadalmi események között. Ennek megítélése sem tartozik a Léggörre. A darab viharleírása igen. Lehet, hogy egyszer még érettségi tétel lesz belőle. Meteorológia tananyag valószínűleg nem, de meteorológia-történeti igen. Ha egyszer tárlót szentelünk a 2006. augusztus 20-i viharnak a Meteorológiai Múzeumban, akkor a szinoptikus térképek, a

radarképek, a másnapi döbbségek tudósítások, a bírósági feljelentések mellett feltétlenül ki kell állítani egy példányát az *Asztalizene*nek is. Esetleg azt a példányt, amibe dedikálásként azt írta a szerző, hogy „... ajánlom az aug 20-i piroriasztás emlékére, jó szívvel. Térey János”.

Miről szól a darab? „*Egy télvégi estén kis társaság gyűlik össze a budai White Box nevű étteremben. Csupa sikeres ember. Míg lent a városban zajlik az élet, autókat borogatnak és kukákat gyűjtanak fel, addig a budai étteremben látszólag béke és egyetértés honol. Látszólag nem történik semmi említésre méltó. A szarvasgomba, a kaviáros fügesaláta mellé legfeljebb csak egy kis borfolt kerül az asztalra.*” Körülbelül ennyit érdemes idézni a színházjegy mellé adott ismertető szórólapról. Az *Asztalizene* egy kicsit más, mint Shakespeare vagy Osztrovszkij vihara. Azok távoli időben és térben játszódnak. Viharok, úgy ahogy a vihart elképzeljük, vihar, ami borzongást vált ki bennünk. Borzongunk, de benn a szobában, benn a menedékházban, boldog kívülállóként. Mondhatnánk azt is, színházi nézőként. Az *Asztalizene* úgy indul, ahogy a felüdülésre, pihenésre vágyó néző el is várná a színháztól, könnyed, kedves, szórakoztató. Pergő párbeszédek. Szellemes riposztok. Van valami társadalmi, generációs súlya az egésznek, de nem annyi, hogy a néző komolyan aggódna. Aztán hirtelen vált a hangsúly, s azt kell mondjam, ezt a színészek és a rendezés remekül érzékeltették. Nyakunkon a vihar, a mi viharunk, benne vagyunk, ha tetszik, ha nem: „*Még minden rendben volt. A város ép. Még semmi baj. Szellő se rezdült.*” ... „*senki se sejt,*

Hogy elveri az eső.

...

*Piros riasztás. Előre jelezték.
Mégsem vette komolyan senki.
Én sem.*

...

*Fújják le, aztán százezrek
dühöngjenek
Egy vakriasztás miatt? Nem
csekély rizikó.
Legfeljebb bőrig ázunk.*

...

Te hol voltál?

*A tömeggel sodródtam a Vigadó
elé.
Később egy kapualjban
Tapadtam a falhoz krétafehér
képpel.*

*Még semmi. De psszt!... A szél-
csengő*

*Bolondult meg először; tudtam,
ez orkán,*

*Nem hétköznapi felhőszakadás.
Kezdetben semmit sem lehetett
látni.*

*Esőfelhő takarta a várost, a
hajókat.*

*Miközben a szél viharossá
fokozódott,*

...

*Egészen meghökkentő volt az
egész.*

*Olyan brutális erővel csapott le
ránk:*

...

*Hatalmas szél kerekedett,
Százhusz kilométer per óra kábé,
Arcunkba vágta a jeget
Vagy micsodát. Mindenki
üvöltött, sikított."*

Ennyi ízelítőül a mintegy 200 soros viharjelentésből, hátha a kollégáknak kedve támad megnézni vagy elolvasni a darabot. Érdemes. Nemcsak a viharleírás, de a társadalom-jellemzés miatt is, bár ez már nem a mi szakterületünk. A darab két dolgot remekül ragad meg az augusztus 20-i viharral kapcsolatban. A váratlanságát (itt nem a szolgálatot teljesítő vihar- és veszélyjelző kollégákra gondolok) és a vihar alatti és utáni döbbenetet.

A színházi ajánlason túl, még egy gondolat a „Vihar”-ról. Ez már nem a színikritika része. A 2006. augusztus 20-i vihar vízvázlat a magyar meteorológia történetében. Attól a naptól már a laikusok(?) is elhiszik, hogy Magyarországon is bekövetkezhet katasztrófális időjá-

rási helyzet, s hogy érdemes komolyan odafigyelni a viharjelzésre. Is. A meteorológus, aki átélte a 2006. augusztus 20-i vihart, sokkal érzékenyebb a viharra, de arra a Szent István napi ég- és mennydörgésre nemcsak akkor, de két-három évvel utána is. S ez a darab hírét viszi annak a bizonyos augusztus 20-i viharnek távoli éveibe, évtizedekbe, s ha máshol nem, talán a kritikai kiadásokban legalább egy csillagos megjegyzés erejéig ott lesz majd, hogy volt egyszer Pesten egy vihar, s volt egyszer egy piros riasztás, amire már csak utólag figyeltek oda.

S végül néhány viharral foglalkozó mű a világirodalomból, természetesen a teljesség igénye nélkül:

Shakespeare Vilmos: Lear király

Shakespeare Vilmos: Macbeth

Shakespeare Vilmos: Vihar

Szophoklész: Antigoné

Stoppard Tamás: Rosencrantz és Guildenstern halott

Osztrovszkij Sándor: A vihar

Sütő András: Advent a Hargitán

Babits Mihály: A második ének (3. rész. A ciklon)

Szomorj Dezső: Péntek este.

Dunkel Zoltán

Természetes idő-jövendölések

Az időjárás, mint alapvető természeti jelenség mindig foglalkoztatta az embereket. Ennek évszázadokig visszamenően írásos nyomai is megmaradtak. Az alábbi kis összeállítás a Vasárnapi Újság 1867. január 20-i számából származik (a szerk.)

A rossz időről

Ember és állat egyaránt érzékeny a légkör sűrűségében, nedvességében, hőmérsékletében és villanyosságában történő változások iránt. A rossz idő közelgetésekor a köszvényben, régi sebekben és a tyúkszemekben megújulnak a fájdalmak. Az ember levertséget, bágyadságot érez; igen sok ember elálmosodik. A szarvasmarha, különösen a tehén, csordából haza indul, fedél alá megy, midőn a tiszta égen alig látszik egy kis felhő. A samár bög és nyughatatlan; a kutya, macska kedvetlenek s rejtekhelyeikre vonulnak.

A vízi madarak lábaikon ágaskodnak, szárnyaikat csattogtatják, sikoltoznak, s örvendeni látszanak. A fecskék alatt járnak, a tyúkok és verebek porban fürdenek; a kakasok szokatlan órákban és gyakran kukorékolnak; a galambok gyorsan a

légbe emelkednek, szokatlan magasságba. A száraz pók csak rövid szálatokat bocsát. Méhek és hangyák nagyon hemzsegek, s aztán elbújnak.

Ami pedig a növényeket illeti, ilyenkor: a háromlevelű fű (lóhere) levelei összehúzódnak, a déliglátók, convolvulusok (borzas szulák), s fészkesek mint számartóvis (carduusok) s több más kerti virágok összecsucodnak; többféle mohák szárai összezsugorodnak.

Az élettelen testeknél pedig azon változásokat tapasztaljuk, hogy p. o. a konyhasó és salétrom, aztán más testek is megnedvesednek, a faeszkozók, ajtó és ablakrámak felpuffadnak. A távoli hangokat jobban halljuk, mert a nedves lég jobb hangvezető. A füst csípősebb; a tűz a kandallóban gyengén ég, lángja kékes; a korom hull a keményből s a füst nem emelkedik fel egyenesen, hanem többé-kevésbé lecsapódik.

És mindez azért, hogy az addig tiszta, híg levegő gőzökkel, párakkal telik meg, melyek megelőzik a felhőket – s így az időváltozást biztosan lehet várni.

**Közreadja: Kovács Győző
Veszprém**